

УДК: 658:005.332.4

Дар'я Бутенко

*к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та туристичного бізнесу
ХНЕУ імені Семена Кузнеця, Україна
butenko.hneu@gmail.com*

Вероніка Добарська

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійна програма «Підприємництво та торгівля»
ХНЕУ імені Семена Кузнеця, Україна
dobarskaia31@gmail.com*

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. В тезах розглянуто особливості управління конкурентоспроможністю підприємства на засадах концепції сталого розвитку, що поєднує економічні, соціальні та екологічні цілі. Наведено ключові принципи реалізації стратегії сталого розвитку підприємства. Визначено напрями забезпечення стійкого розвитку в умовах динамічного середовища.

Abstract. The theses consider the features of managing the competitiveness of an enterprise based on the concept of sustainable development, which combines economic, social and environmental goals. The key principles of implementing the strategy of sustainable development of an enterprise are presented. The directions of ensuring sustainable development in a dynamic environment are determined.

Ключові слова: конкурентоспроможність, сталий розвиток, соціальна відповідальність, екологізація виробництва, принципи сталого розвитку.

Key words: competitiveness, sustainable development, social responsibility, greening of production, principles of sustainable development.

В умовах турбулентного середовища зростає потреба забезпечення конкурентних переваг бізнес-структур. Сьогодні споживачі все більше віддають перевагу товарам компаній, які не лише орієнтуються на прибутковість, а й дотримуються екологічної та соціальної відповідальності. Саме завдяки такому підходу можливе обґрунтування та забезпечення стратегічної спрямованості стійкого розвитку в системі «підприємство – галузь – регіон – держава» через гармонізацію та поєднання соціальних, економічних та екологічних цілей в єдину соціально-еколого-економічну систему [3, с. 80], що в кінцевому підсумку дозволяє не лише зберігати конкурентні позиції, але й забезпечувати стабільний внесок у розвиток суспільства й економіки загалом. Таким чином, управління конкурентоспроможністю підприємства на основі концепції сталого розвитку є стратегічним інструментом, який поєднує інтереси бізнесу, суспільства та держави, створюючи фундамент для довгострокової ефективності та гармонійного зростання.

Саме тому у сучасній економічній науці та практиці все більшої актуальності набуває підхід до управління підприємствами, заснований на принципах сталого розвитку, адже саме він дозволяє поєднати економічну ефективність із відповідальністю перед суспільством і природою. Важливо розуміти, що в основі Концепції сталого розвитку лежить визнання необхідності взаємопов'язаного соціально-економічного та екологічного розвитку, а це означає, що підприємства повинні інтегрувати у свої стратегії не лише фінансові, але й соціальні та екологічні цілі. Світова практика переконливо доводить, що орієнтація на збалансованість трьох складових діяльності – економічної, соціальної та природоохоронної – сприяє формуванню стійкої конкурентної позиції.

Варто зазначити, що з одного боку, сталий розвиток підприємства залежить від великої кількості економічних, екологічних і соціальних факторів, а з іншого – його практична реалізація можлива лише тоді, коли враховується вплив зовнішніх умов, серед яких державне регулювання, інвестиційний клімат та правове середовище. Так, наприклад, Онопрієнко Д. О. наголошує, що не менш важливим є розуміння того, що «один із п'яти базових принципів концепції сталого розвитку вказує на те, що без задоволення

елементарних потреб всіх людей без надання їм можливості реалізувати свої надії на благополучне життя сталий розвиток просто неможливий» [2, с. 34], що підкреслює взаємозалежність бізнесу і суспільства. Саме тому стратегія підприємства має формуватися з урахуванням соціальної відповідальності, екологічних обмежень та державної політики, адже без цього неможливо створити умови для довготривалого функціонування.

Стратегічні цілі сталого розвитку підприємства можна розглядати як взаємопов'язані напрями, що поєднують економічні, соціальні та екологічні пріоритети. Досягнення високої економічної результативності можливе лише за умови раціонального використання наявних ресурсів, впровадження інновацій та новітніх технологій, які не лише підвищують продуктивність, а й знижують негативний вплив на довкілля. Водночас важливим є формування соціально орієнтованої моделі управління, де ключовим чинником виступає працівник із його професійним потенціалом, рівнем добробуту та можливістю впливати на управлінські рішення. Саме це створює основу для зростання мотивації персоналу, підвищення їх відповідальності й лояльності до підприємства. Не менш значущим залишається екологічний вимір розвитку, який передбачає системне використання ресурсозберігаючих технологій, дотримання екологічних стандартів, формування культури екологічного мислення та підтримання рівноваги між виробничою діяльністю і природним середовищем. Такий комплексний підхід забезпечує гармонійне поєднання інтересів бізнесу, суспільства й довкілля та створює умови для довготривалої стійкості підприємства.

У процесі забезпечення сталого розвитку підприємств ключову роль відіграє не лише визначення стратегічних цілей, але й дотримання базових принципів, які визначають характер управлінських рішень та їхній вплив на економічні, соціальні й екологічні результати, що представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Ключові принципи реалізації стратегії сталого розвитку підприємства [2, с. 35]

Принцип	Зміст принципу	Очікуваний результат
Висока економічна ефективність	Орієнтація на отримання стабільних фінансових результатів у поточному та довгостроковому періодах	Зростання конкурентоспроможності та фінансової стійкості
Покращення життя споживачів	Забезпечення якісних товарів і послуг, що відповідають сучасним потребам населення	Підвищення довіри та лояльності клієнтів
Гуманність	Створення умов для професійного, соціального й особистісного розвитку працівників	Зростання мотивації персоналу та збереження кадрового потенціалу
Обережність	Враховання екологічних ризиків у прийнятті управлінських рішень	Мінімізація шкоди для довкілля
Передбачати і запобігати	Запровадження профілактичних заходів, що дешевші за усунення наслідків	Економія витрат та збереження природних ресурсів
Екологізація виробництва	Перехід до безпечних і ресурсозберігаючих технологій	Зменшення техногенного навантаження
«Забруднювач платить»	Відповідальність підприємства за завдану шкоду довкіллю	Формування культури екологічної відповідальності
Підзвітність	Відкритість та прозорість інформації щодо впливу підприємства на оточення	Підвищення репутації та довіри з боку суспільства

Таким чином, система принципів сталого розвитку підприємства виступає своєрідною дорожньою картою, яка дозволяє узгоджувати економічні інтереси бізнесу з потребами суспільства та вимогами екологічної безпеки. Дотримання цих принципів не лише підсилює довгострокову ефективність діяльності, але й формує позитивний імідж підприємства,

підвищує його стійкість до зовнішніх ризиків та створює умови для збалансованого розвитку у майбутньому.

Оцінка конкурентоспроможності підприємства потребує врахування широкого кола взаємопов'язаних показників, що відображають як зовнішнє середовище функціонування, так і внутрішній потенціал організації. Важливо розглядати не лише ринкові умови, конкуренцію чи державне регулювання, але й рівень організації виробництва, ефективність управління, якість товарів і послуг, здатність персоналу до інноваційної діяльності та швидкого пристосування до змін. Такий підхід дозволяє комплексно оцінити сильні й слабкі сторони підприємства, визначити резерви підвищення ефективності й сформувавши стратегію розвитку, що забезпечить стабільне зростання та довготривалу стійкість на ринку [5, с. 213].

Забезпечення сталого розвитку підприємства вимагає від системи управління високого рівня гнучкості та здатності до адаптації, оскільки причини кризових явищ можуть виникати як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі, параметри яких постійно змінюються. Своєчасна ідентифікація таких змін, оцінка їхнього впливу та оперативна адаптація до нових умов дозволяють мінімізувати ризики та запобігати кризам, що загрожують економічній безпеці підприємства. При цьому важливим є розуміння того, що зовнішні фактори включають коливання кон'юнктури економіки, нестабільність фінансових і валютних ринків, підвищення конкуренції, зміни податкового законодавства та політичну нестабільність, тоді як внутрішні – відсутність стратегії розвитку, розбалансованість організаційної структури, низький рівень управління, неналежний рівень маркетингу та простій виробничих потужностей [4]. Для підтримки стійкості та конкурентоспроможності бізнес-структури повинні здійснювати постійну діагностику процесів у зовнішньому та внутрішньому середовищі, виявляючи негативні явища, і в разі їх появи оперативно переходити до формування та реалізації заходів для фінансово-економічної стабілізації діяльності.

Конкурентоспроможність продукції підприємства в умовах сталого розвитку формується не лише через здатність її швидко реалізувати на ринку, а й через комплекс факторів, що враховують економічні, соціальні та екологічні аспекти діяльності. До таких факторів належать задоволення потреб споживачів, ємність ринкових сегментів, наявність конкурентів, соціально-демографічні характеристики споживачів, розвиток збутової мережі та післяпродажне обслуговування, а також екологічна відповідальність підприємства при виробництві продукції. При цьому ймовірність підвищення конкурентоспроможності залежить від зміни факторів макросередовища та мікросередовища [1, с. 605], включаючи регуляторні вимоги та екологічні стандарти, що підкреслює важливість інтеграції сталих принципів у всі етапи життєвого циклу продукції. Таким чином, оцінка конкурентоспроможності в контексті сталого розвитку потребує комплексного підходу, який поєднує економічну ефективність із соціальною відповідальністю та раціональним використанням природних ресурсів, забезпечуючи довгострокову стійкість підприємства.

Література

1. Голда Н. Конкурентоспроможність підприємств у контексті сталого розвитку. Соціально-економічні проблеми і держава. 2021. № 2(25). С. 602–609.
2. Онопрієнко Д. О. Управління забезпеченням сталого розвитку підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2021. № 06/1. С. 33–36.
3. Пилипенко С. Стратегічне управління підприємством на засадах концепції сталого розвитку. Економіка та суспільство. 2020. № 21. С. 79–85.
4. Середюк Ю. М., Хринюк О. С. Управління підприємствами на засадах сталого розвитку з метою забезпечення їх довгострокової конкурентоспроможності. Ефективна економіка. 2021. № 11.
5. Ужва А. М. Управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах сталого розвитку. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Т. 9, № 1. С. 211–215.